

Tezkirelere Göre Kahraman Maraşlı Divan Şairleri*

Yard. Doç. Dr. Lütfi ALICI*

Özet

Maraş, Anadolu'nun en eski şehirlerinden birisidir. Bilinen tarihî seyri içerisinde birçok medeniyete beşiklik eden Maraş, Yavuz Sultan Selim zamanında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Maraş, Kurtuluş Savaşı'nda kendisini Fransız işgalinden kurtardığı için TBMM tarafından istiklâl madalyasıyla taltif edilmiş ve ayrıca şehre Kahraman unvanı da verilmiştir.

Kahraman Maraş, bugün olduğu gibi dün de Türk kültür ve edebiyatına yetiştirdiği şair ve yazarlar vasıtasıyla büyük katkıları olan bir ilimizdir.

Anahtar Kelimeler: Kahraman Maraş, tezkire, divan şairi, divan şiiri, şehir biyografisi.

Divan Poets of Kahraman Maraş According to Tezkires

Abstract

Maraş is one of the oldest cities of Anatolia. Maraş which was the cradle of many civilizations throughout the history was joined to Ottoman Empire at the time of Sultan Selim. Maraş was rewarded an Independence Medal by TBMM, because it saved itself from French capture in the Turkish War of Independence and also the title 'brave' was given to the city.

Today, Kahramanmaraş, as in the past, contributes to the Turkish culture and literature through many poets and writers.

Keywords: Kahraman Maraş, tezkire, divan poets, divan poetry, city biography.

Kahraman Maraş, Anadolu'nun en kadim şehirlerinden birisidir. Tarihî seyri içerisinde birçok medeniyete beşiklik etmiş olan Maraş'ta sırası ile Asurlular, Hititler, İranlılar, Makedonyalılar, Romalılar, Araplar ve Türkler hüküm sürmüşlerdir. (Atalay,1973: 8)

* KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi (C1, S2, Yıl: 2004, s. 56-63)'inde yayınlanmıştır.

* Yard. Doç. Dr., KSÜ Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

e-mail: lutfialici@mynet.com

Adına ilk defa Asur tabletlerinde **Markasi** olarak rastlanan Maraş'a, Hititler **Maraj**, Romalılar **Germanicia**, Bizanslılar da **Marasion** demişlerdir. Maraş, H.16/M.637'de Halid bin Velid tarafından fethedilip İslâm topraklarına katılınca şehrin adı **Maraş** şeklini almıştır. Bu tarihten sonra Maraş, Müslüman Araplarla Bizanslılar arasında sık sık el değiştirmiş, daha sonraki dönemlerde Maraş'ta Emeviler, Abbasiler, Selçuklular, Memlûklüler ve Dulkadirli Beyliği hüküm sürmüştür. Nihayet Yavuz Sultan Selim zamanında 1515'te Sinan Paşa komutasındaki bir ordu tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. (Kesenceli, 1996: 26-28)

Osmanlı idaresinde önce kaza, daha sonra da H.1269-1270/M.1854-1855 tarihinde mutasarrıflık olan Maraş, M.1876'dan evvel sancak olarak Halep'e bağlanmış, H.1330/M.1914'te de bağımsız sancak olmuştur.

Mondros Muahedesi'nden sonra Maraş, önce İngilizlerin sonra da Fransızların işgaline uğramıştır. Şanlı bir mücadeleden sonra Ermeni milislerini ve Fransız ordusunu yenilgiye uğratarken, aynı zamanda Türk Millî Mücadelesi'nin ilk meş'alesini yakmıştır. Tarihte eşine ender rastlanan bu kahramanlıktan dolayı TBMM 13 Aralık 1924'te Maraş şehrini "kırmızı şeritli istiklâl madalyası" ile taltif etmiştir. (Kesenceli, 1996: 29) Yine TBMM, 7.2.1973 tarihinde şehre ayrıca "**Kahraman**" unvanını vermiştir. Böylece şehrin adı **Kahraman Maraş** olmuştur.

Yukarıda hülâsa edilen tarihî seyri içerisinde Kahraman Maraş, yetiştirdiği büyük şahsiyetler vasıtasıyla Türk-İslâm kültür ve medeniyetine birçok cihetten katkıda bulunmuş bir şehrimizdir. Saçaklızâde, Şeyh Âdil, Seyyid Nimetullah, Osman Efendi, Bahtiyar Efendi, Sünbülzâde Vehbî, Maraşîzâde Ahmed Kuddusî, Ali Sezai Efendi, Sütçü İmam ve Hafız Ali Efendi ilk hatıra gelen şahsiyetlerdir.

Bugün şair ve yazarlar açısından çok münbit bir yer olan Kahraman Maraş'ın dün de birçok şair yetiştirmiş olabileceği düşüncesinden hareketle, Kahraman Maraşlı divan şairleri hakkında bir şehir biyografisi sayılabilecek bu araştırma sonucunda, kaynaklardan yirmi iki divan şairi tespit edilmiştir. Bu şairlerden Sünbülzâde Vehbî dışında hiçbiri üzerinde bugüne kadar ilmî bir çalışma yapılmamış, birçoğunun eserleri kaybolduğu gibi adları dahi unutulmuştur. Bu yüzden bazı şairlerin şairlerinden örnek vermek

mümkün olmamıştır. Bazı şairlerin de az sayıdaki şiirleri tamamen alınırken, divan sahibi veya çok sayıda şiiri olanlardan seçme örnekler alınmıştır. Şairler, alfabetik olarak sıralanmış, hayatları ve edebî şahsiyetleri hakkında da kısa bilgiler verilmiştir.

1. Abdülbâkî Efendi: Sünbülzâde Vehbi'nin kardeşinin oğludur. İstanbul'da Torunzâde Emin Efendinin kethüdalığını* yapmış, daha sonra da kadılık ve hâcegânlık* rütbelere kadar yükselmiştir. Şiirlerinde Bâkî mahlâsını kullanan şairin fazla şiirinin olmadığı kaynaklarda belirtilmektedir. (Fatin Davud,1271: 21-22)

2. Ahdî-i Mar'aşî: Maraş'ta doğan şairin hayatı hakkında pek fazla bilgi yoktur. Şairden bahseden tek kaynak Güftî'nin Teşrifâtü'ş-Şu'arâ adlı manzum tezkiresidir. Buradan hareketle şairin XVII. asır şairi olduğunu söylemek mümkündür. Söz konusu eserde mollâ-yı Mar'aş sanıyla anılan Ahdî,* ilim ve irfan sahibi bir şair olarak methedilmektedir.

Bir dahi turfe-gûy u turfe-edâ

Mar'aşî Ahdî-i sühân-pîrâ

Beste-i şî'r-i dil-keş olmuşdur

Ya'ni monlâ-yı Mar'aş olmuşdur (Yılmaz, 2001:182)

3. Ârif: Hakkında bilgi bulunmayan şairin bir gazelini Hâfız-ı Mar'aşî tahmîs etmiştir. Hafız'ın gazeli tahmis etmesinden ve Ârif'in gazelinde Maraş'tan övgüyle bahsetmesinden hareketle şairin Maraşlı olabileceği düşünülebilir. Ârif'in söz konusu gazeli şöyledir:

Efendim çektiğim aşkın belâsı hep senünçündür

Bana bu dehr-i dūnun her ezâsı hep senünçündür

* Sadrazam yardımcısı konumunda olan memurun unvanıdır. (Pakalın, 1993: 251-252)

* Kelime olarak hoca, efendi, muteber zat manalarında olan hâcegân, eskiden devlet dairelerinde yazı işlerinin başında ve defterdarlık, nişancılık gibi vazifelerde bulunanlar hakkında kullanılan bir tabirdir. Hâcegânlık vezirliğe terfi edilebildiği için mühim bir rütbe idi. (Pakalın, 1993: 693)

* Güftî, zikredilen eserinde Ahdî-i Mar'aşî ile Abdî-i Çelebi'yi bir iki beyit dışında aynı beyitlerle anlatmıştır. (bk.Yılmaz, 2001: 182-183, 183-185) Bu da nereli olduğu belirtilmeyen Abdî'nin Ahdî ile karıştırılmasına sebep olmuş, bazı kaynaklarda Abdî Maraşlı olarak gösterilmiştir. (bk. İpekten vd., 1988: 5)

Hevâ anber-sirişt oldu buyur azm eyle gülşene
Bahârın gün-be-gün zevk ü safâsı hep senünçündür
Uyanır baht-ı âşık feyz alır kâm-ı kudûmundan
Kamu derd ehli bîmârın devâsı hep senünçündür
Ziyâ-yı şems-i hüsnün müntefi' sebzâra eşcâra
Dıraht-ı âlemin neşv ü nemâsı hep senünçündür
Muattar kıl dimâğı itr-ı şâh-ı bûy-ı zülfünle
Bu faslın âlî-şânı hûb-hevâsı hep senünçündür
Çemen bezminde tertîb oldı gûyâ mutribân şimdi
Nihâl-i gülde bülbüller nevâsı hep senünçündür
Ferah-bahşâ-yı Mar'aşda hemîşe Ârif-i zârın
Seher vakti tazarru'la du'âsı hep senünçündür (Hâfiz,
Nu.: 2947, v.12a- 12b; Mecmua,Tarihsiz, s. 303)

4. Fevzî: Maraşlı Fevzî Çelebi'nin doğum ve ölüm tarihi tam olarak bilinmemektedir. Şair hakkında bilgi veren tek tezkire, Ahdî'nin H.971/M.1563 tarihinde yazdığı Gülşen-i Şu'arâ'sıdır. Buradan hareketle şairin XVI. asırda yaşadığını söylemek mümkündür.

Fevzî, ilim tahsili için Arap, Acem ve Rûm memleketlerinin birçoğunu dolaştıktan sonra Mısır'a yerleşmiştir. Davud Paşa Hocası sanıyla meşhûr olan şair, takvâ ve kemâl sahibi olmasının yanında, güzel şiirleriyle de zamanında dikkat çekmiş, şiirlerinde Fevzî mahlâsını kullanmıştır. (Ahdî, Nu.: 9598: 262-263)

Çü gördüm hâl-i müşgîni ruh-ı dil-dâra yapışmış
Didüm sünbül saçın depret meges gül-nâra yapışmış
O zülf ü hâl ü ruhsârı görelden kalmadı şekküm
Ki Mûsâ tıfl iken Fir'avn önünde nâra yapışmış
Bugün sevdâ-yı zülfünle perîşân-hâldür Fevzî
Ki ders evrâkını Nîle virüp eş'âra yapışmış (Ahdî,

Nu.: 9598: 262-263)

Ali Nihad Tarlan'ın "Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri Rahmî ve Fevrî" adlı eserinde Fevrî'ye ait olan aşağıdaki müseddes, Mehmet Yusuf Özbaş tarafından Kahraman Maraş'ta neşredilen "Dava" adlı derginin 4. sayısında yanlış bir adlandırma ile "Müseddes-i Tercî'-i Bend-i Fevzî" başlığı altında yayınlanmıştır. Söz konusu yayına kaynak olarak da Kahraman Maraş Müzesi'ndeki bir şiir defteri gösterilmiştir.(Özbaş,1995: 4,36) Maalesef bahsedilen şiir

defteri Őu an műzede bulunmamaktadır. Eldeki bilgilere gűre bu iki Őairin muasır oldukları anlaŐılmaktadır. Fevrî Őam'da műftű iken H.978/M.1570 tarihinde vefat etmiŐtir.(Tarlan, 1948: 56) Coĝrafi yakınlık ile her iki Őairin mahlaslarının yazım ve ifade bakımından birbirine benzerliĝi bu karıŐıklılıĝa sebep olmuŐtur. Fevrî'ye ait olduĝu kanaatinde olduĝumuz műseddes-i műtekerrir Őyledir:

I

Tanrı her Őahsa temennâ-yı dil ű cânın vere
Kâfire İslâm u ehl-i dîne îmânın vere
Őeyh ű sűfiye cinân u hűr u Rıdvânın vere
Mâlike műlkin garîbe kűnc ű vîrânın vere
İsterin Hak haste-dil uşŞâka cânânın vere
Umarın derdin veren Allah dermânın vere

II

Çűn beni çarh etdi ol Őîrîn-dehânımdan cűdâ
BaŐım alup daga dűŐdűm Kűh-kenveŐ műbtelâ
Nâgehân gűrdűm gelűr bir Hızır-dem pîr-i Hudâ
Himmet et dedűm dedi el kaldırup edűp du'â
İsterin Hak haste-dil uşŞâka cânânın vere
Umarın derdin veren Allah dermânın vere

III

Vâkı'amda bir gece gűrdűm ki Kays-ı bâk-bâz
Topraĝa urmiŐ yűzűn izhâr eder sűz u gűdâz
Dedim ey âŐık nedir maksűdun eyle keŐf-i râz
Aĝlayup sűz ile dedi tâ ebed edűp niyâz
İsterin Hak haste-dil uşŞâka cânânın vere
Umarın derdin veren Allah dermânın vere

IV

HoŐ gelűr derd-i muhabbet bana sıhhat istemem
Zillete incinmezem ikbâl ű izzet istemem
Fakrı fahr etdűm revâc-ı kadr ű rif'at istemem
Ragbetűm dűnyâya kalmadı sa'âdet istemem
İsterin Hak haste-dil uşŞâka cânânın vere
Umarın derdin veren Allah dermânın vere

V

Derd-i hicrân Fevrîyi Őol denlű etdi haste-hâl
Kim gelűp gűrdűkde hâlini tabîb-i hoŐ-hısâl
Tutdı nabzın gűrdű kim kendű ilâc etmek muhâl

Hakka tefvîz etdi hâlin diyüp ol ferhunde-fâl
İsterin Hak haste-dil uşşâka cânânın vere
Umarın derdin veren Allah dermânın vere (Tarlan,

1948: 74-75)

5. Gaffar Baba: Maraş'ta şöhret bulmuş mutasavvıf bir şairdir. Buharalı Abdülgafur namında birinin oğlu olan Gaffar Baba, Maraş'ta Alaüddevle evkafında bulunan Çarşı Tekkesi'ni ihya etmiştir. Arapça ve Farsçaya da vâkıf olan şairin güzel ve büyük bir divanı vardır. Gaffar Baba, şiirlerinde Hâmî mahlâsını kullanmıştır. Bazı şiirlerinde Bektaşî neşvesi görülen şairin sonradan Mevlevî tarikatına geçtiği anlaşılmaktadır. Dergâhın mesnevîhânlığını da yapan şair, H.1309/M.1891'de vefat etmiştir. Bir gazeli şöyledir:

Gam artar dilde cânâ eylesem seyr-i çemen sensiz
Olur baktıkça giryân dîdeme her gül diken sensiz
Esîr-i dâm-ı aşkın olalı ey Yûsuf-ı sâni
Gülistân-ı cihân oldu bana beytü'l-hazen sensiz
Lebin bilmem ne efsûn etdi kim bî-tâb-ı gam ile
Dagıldı akl u fikrim nâleden lâl oldu ben sensiz
Belâ-yı hicr ile peygûle-i mihnetde her saat
Gelir beyt-i dile bin türlü âlâm u mihen sensiz
Amânım kesme kurbân oldugum bilmez misin hâlim
Ki meftûnum sana gelmez bana gamsız gelen sensiz
Ne var gel bir dem ol derd-i dil-i bî-çâreme dermân
Tenimden çıkmadan cân ey gül-i nâzik-beden sensiz
Dem-i subh-ı ecel hoşdur benimçün şâm-ı firkâtden
Hayâtımdan usandım istemem dünyâyı ben sensiz
Yazıp rengîn gazeller hâk-i pâye arz eder ammâ
Perîşândır bu günler Hâmî-i şîrîn-sühan sensiz

(Atalay, 1973:136-141)

6. Hamamcızâde Hâfız-ı Mar'aşî: Şairin hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Hafız Ali Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi'nde, 291 numarada kayıtlı yazma bir mecmuada şairin adı Hamamcızâde Hâfız-ı Mar'aşî olarak verilmektedir. Söz konusu mecmua şairin divanının bir nüshasını ihtiva etmektedir. Şiirlerinde Hâfız mahlâsını kullanan şairin divanının bir nüshası da İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde (Hâfız, Nu.: 2947) bulunmaktadır.* Yapılan çalışmalar, Hâfız'ın

* Söz konusu iki nüsha üzerinde çalışmalarımız sürmektedir.

Bektaşî anlayışına sahip bir XIX. asır şairi olduğunu göstermektedir.
Bir gazeli şöyledir:

Cevr-i bî-haddinle cânâ dil-figâr etdin beni
Sen de men tek zâr ol ey âfet ki zâr etdin beni
Mihnet ü hecrinle giryân oldu çeşmim şöyle kim
Garka-i seyl-âb-ı eşk -i bî-karâr etdin beni
Bir nigâh-ı düzd ile aldın dil-i dîvâneyi
Hem-ser-i Mecnûn edip sahrâ-güzâr etdin beni
Ey büt-i bî-rahm her bî-derde dermân eyledin
Hançer-i zehr-âb-ı gamla zahmdâr etdin beni
Bî-vefâ agyârı bir gül-deste tek aldın ele
Hor edip ancak gubâr-ı reh-güzâr etdin beni
Arz edip ruhsâr-ı sîmîninde hâlin noktasın
Merkez-i sevdâda bir pergâr-ı kâr etdin beni
Hâfızî bâg-ı belâ vü firkatinde subh u şâm
Bülbül-i âşüfte-hâl ü nâlekâr etdin beni (Hâfiz, v.:

43a)

7. Hâşim: Maraş'ta doğan Kalenderzâde'den ders gören Hâşim, devrinin bilgin şairlerindedir.(İpekten vd., 1988:190) Hafız Ali Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi 291 numaralı yazma mecmuada, Hâşim mahlâslı bir müseddes bulunmaktadır. Söz konusu mecmuanın çoğunlukla Maraşlı şairleri ihtiva etmesi, Hâşim mahlâslı bu müseddesin Maraşlı Hâşim'e ait olabileceği kanaatini güçlendirmiştir. Bundan dolayı müseddes buraya alınmıştır.

I

Bilinmez sanıp etme gayrılarla ahd ü peymânı
Duyulmaz nesne olmaz her ne denlü olsa tenhânı
Meseldir gözlüye yok gizli derler cânımın cânı
Kerem kıl göz göre kılma rakîbe lutf u ihsânı
Deme agyâra lutf etsem nihânî kim duyar anı
Olur çün ez-nihânî âşîka ilhâm-ı Rabbânî

II

Lebini dişleyip kasd-ı işâret etme agyâra
Acıtma cânımı gel hurde geçme bu dil-i zâra
Göz ucuyla beni gamz etme [gel]* ey gül has u hâra
Sanıp bu bendeni gel gayr ile başlama bâzâra

* Vezin gereği ilave edilen kelime ve heceler köşeli parantez içinde verilmiştir.

Deme agyâra lutf etsem nihânî kim duyar anı
Olur çün ez-nihânî âşika ilhâm-ı Rabbânî

III

Alıp satmak durur uşşâk her dem hâsılı kârın
Kurupsun çün rakîb ile varıp mahfice bâzârın
Şehâdet eyleriken durmayıp evzâ'ı etvârın
Habîbim fâide etmez senin hem bize inkârın
Deme agyâra lutf etsem nihânî kim duyar anı
Olur çün ez-nihânî âşika ilhâm-ı Rabbânî

IV

Ola sanma sakın uşşâkı senden ey sanem gâfil
Duyulmaz anlayıp uyma rakîb-i dîve hem mâil
Egerçi dürlü dürlü perde asmak sonra hep kâbil
Velâkin âşıkız olmaz bize kevn ü mekân hâil
Deme agyâra lutf etsem nihânî kim duyar anı
Olur çün ez-nihânî âşika ilhâm-ı Rabbânî

V

Elin yüze tutup açmazdan agyâra vefâ etme
El altından eyle lutuf bize cevr ü cefâ etme
Bu yüzden Hâşim-i miskîne sultânım ezâ etme
Duyulmaz sanma meylin gayra yanlıştır hatâ etme
Deme agyâra lutf etsem nihânî kim duyar anı
Olur çün ez-nihânî âşika ilhâm-ı Rabbânî (Mecmua,

s. 862-864)

8. Hayâtî: Ahmed Hayâtî Efendi, H.1165/M.1751/52 Elbistan'da doğdu. Babası Elbistan müftüsü Ahmed Efendidir. Gençlik döneminde ilim tahsil ederek kendisini yetiştiren Ahmed Hayâtî, babasından sonra bir müddet müftülük yapmış, daha sonra da İstanbul'a gitmiştir. Ayasofya Camii'nde ilimle meşgul iken Sadrazam Yusuf Ziya Paşanın hocalığına atanmıştır. Ardından H.1224/M.1809 tarihinde Saray Bosna, H.1226/M.1811'de Irak mevleviyetliklerinde bulunduktan sonra H.1228/M.1813 tarihinde İstanbul'a dönmüş, bir yıl sonra da H.1229/M.1813/14 vefat etmiştir. Vehbî'nin ve Şahidî'nin Farsça lügatlerini şerheden Hayâtî'nin şiirleri pek güzel değildir. (Fatin Davud, 1271: 77-78; İpekten, vd., 1988: 198)

9. Hayrullah Hayri Efendi: Hayrullah Efendi, H.1195/M.1780 tarihinde İstanbul'da doğdu. Sünbülzâde ailesindedir. Hayri Efendi,

Sünbülzâde Vehbî'nin sulbünden olduğunu bir beytinde şöyle dile getirir:

Dâimâ bir gül-izârın nâr-ı aşkıyla yanar
İbn-i Vehbî nesl-i Sünbül-zâdeden Hayrî-i zâr

Kadılık ve emsâli birçok görevi ifâ etmesine rağmen, ahir ömründe fakr u zarurete düşen şair, bu dönemde geçimini yazdığı kaside ve düştüğü tarihlerin caizeleriyle sağlamıştır. Hayrullah Hayri Efendi, H.1267/M.1850 senesinde vefat etmiştir. Bir gazeli şöyledir:

O Yûsuf kıymetin bir dürlü kaçmazdım bahâsından
Harîdârân elin çekseydi zeyl-i ibtilâsından
İsâbet etdim ammâ hâline tagbîr-i anberde
Hatın müşge müşabîhdîr dedim tövbe hatâsından
Tasavvur eyledikçe sînesin âgûş-ı vuslatda
Dil-i âşık döner mir'ât-ı hurşîde safâsından
Varıp mey-hâneye ferş-i hasır-ı îyş u nûş etsek
Usandık zâhid-i mescid-nişînin bu riyâsından
Ruh-ı sâkî ne mihr-i âlem-ârâdır ki aks etse
Döner câm u hilâli bedre te'sîr-i ziyâsından
Emip gül-nârı la'lin eyleme âzürde-i dendân
Ki cân versen de sonra kurtuluş yok dış kirâsından
Bu gülşende açılmaz gonce-i ümmîd-i ehl-i dil
Gelirse nefha-i Îsâ dahi bâd-ı sabâsından
Veren bu âb u tâbı eşk-i âh-ı âşıkân sanma
Sitanbul dil-beri nâzik olur âb u hevâsından
Bu rûy-ı tâb-nâkiyle ne bâga cilve-rîz olsa
Gül-i hurşîd olur üşkûfte zerrât-ı fezâsından
Bana pîrân-ı devrân ile ülfet hoş gelir Hayrî
Cihânın nev-civânân u atâsız bî-vefâsından (Fatin

Davud,1271: 88; Atalay, 1973: 151-152)

10. Hayrî: Asıl adı Hayreddin Lâmî olup, Sünbülzâde Vehbî'nin ortanca oğludur. Öğrenimini bitirdikten sonra Rumeli şehirlerinde kadılık yaptı. Şeyhülislâm Arif Hikmet'in ifadesiyle “şair oğlu şairdir”. (İpekten, vd., 1988: 202)

11. Kâmil: Mustafa Kâmil Efendi, H.1274/M.1857' de Maraş'ta doğdu. Şirevîzâde Debbağ Halil Ağa'nın oğludur. Maraş ve Kilis'teki ilk tahsilinden sonra İstanbul, Balıkesir ve Kırkağaç'ı ziyaret etti. Daha sonra Manisa ve İzmir'de tahsiline devam eden Mustafa Kâmil,

İzmir’de Yozgatlı Hoca Mustafa Keşfi Efendiden 1886’da icâzetnâme olarak müderris oldu. Önce Morali sonra da Kurşunlu Medresesi müderrisliklerine tayin olundu. Birçok talebe yetiştirdikten sonra H.1340/M.1924’te İzmir’de vefat etti. Uluyol Kabristanı’na defnedildi.

Edebiyat ve mantığa vâkıf, kalender meşrep ve engin gönüllü bir zat olan Mustafa Kâmil Efendinin dinî-tasavvufî mahiyetli on üç dolayında eserinden birçoğu basılmıştır. Bir kıt’ası şöyledir:

Bir kusur işleyeni kalkma hemân te’ dibe
Uslanır belki biraz sabr u sükûnet göster
Etmeden bir işi evvelce güzelce tahkîk
Hakkı maznûnda ne rıfk u ne huşûnet göster (İnal,

1988: 795 -796)

12. Kenân: Yusuf Kenan Bey H.1246/M.1830’da Maraş’ta doğdu. Bayezidoğullarından Süleyman Paşanın oğludur. Annesi Şerife Hanım, Dulkadir evladındandır. Tahsilini Maraş’ta yaptıktan sonra H.1262/M.1845’te İstanbul’a giderek kâtipliğe başlayan Kenan Bey, zaman içinde Bâb-ı Âlî’nin en muktedir kâtiplerinden olmuştur. Padişah meclislerinde başkâtiplik (amedcilik) yaptığından dolayı Amedci olarak anılmıştır. H.1293/M.1876’ da vefat eden Amedci Kenan Bey, Merkez Efendi Kabristanlığı’na defnedilmiştir.

Kenan Bey, cömertliği, şair ve musikîşinâsları himaye etmesi yanı sıra işrete düşkünlüğü ile de tanınmıştır. Ölümüne, işrete düşkünlüğünü sebep gösterenler bile olmuştur. Nesirleri şiirlerinden üstündür. Manzum ve mensur eserlerinin bazıları “Âsâr-ı Kenan Bey” ve “Gülşen-i Sühan” adlarıyla basılmıştır. Şiirlerinden daha ziyâde şarkıları dikkat çekmektedir:

I

Gönül te’sir-i gamla nâle-zendir
Cihân şimdi bana beytü’l-hazendir
Belâ-yı firkatinden mi nedendir
Cihân şimdi bana beytü’l-hazendir

II

Sabâ var yâre bahtımdan figân et
Götür hûn-âb-ı çeşmim armagân et
Sorarsa hâlîmi böyle beyân et

Cihân Şimdi bana beyt'l-hazendir

III

Beni men' etdi hicrnn emelden

Yıkıldı hâne-i htır temelden

Ben artık ihtirz etmem ecelden

Cihân Şimdi bana beyt'l-hazendir (İnal, 1988: 859
-863; Atalay, 1973: 159-163)

13. Kuddûsî: Asıl adı Ahmed olan Şair, H.1183/M.1769'da Bor'da dünyaya gelmiŐtir. Aslen Maraşlı'dır. Babası, Maraş'tan Bor'a göç eden NakŐibend Őeyhi Mar'aŐzde el-Hac es-Seyyid İbrahim Efendidir. Çocukluğunda emsalleri arasında üstün hlleri ile dikkat çeken Kuddus, genç yaŐta babasından NakŐibend dersi alarak tasavvuf lemine girer. Babasının vefat (H.1201/M.1786) zerine bir müddet üzüntü ve kararsızlık içinde kalan Şairin gönlüne, bu kez de Hz. Muhammed'in sevgisi düŐer. Peygamber sevgisiyle Hicaz'a giden Şair, uzun yıllar Mekke ve Medine'de mücavir kalmıŐtır. Hiç evlenmemeye niyetlenip Hicaz'da mücavir olarak kalmak istediği hlde, "Rm'a git, orada çok evlen, senin için üstün derece ve makamlar bu aile kadrosu içinde hsl olacaktır." manev iŐareti ve annesinin devamlı isteği zerine Bor'a dönmüştür. Babasından aldığı hilfette NakŐ uslnce iczet vermeye devam eden Kuddûsî, daha sonra aldığı manev bir iŐretle Kadir tarikatına girmiŐtir. Tasavvuf ehlinin kadrini bilmeyenlerin çeŐitli iftira ve hakaretlerine maruz kalan Şair, senelerce evinden çıkmayıp inziva ve tecrit hayatı yaşamıştır. H.1265/M.1849 tarihinde vefat eden Şairin kabri Niğde'nin Bor ilçesinde dir. (Kuyumcu, 1982: 18-46)

Kuddûsî'nin en önemli eseri dinî-tasavvufi Őiirlerden müteŐekkil divanıdır. Şiirlerinde çoğunlukla aruz, az da olsa hece vezni kullanan Şairin bir gazeli Şöyledir:

Sabr eyle gönül derdine dermân gelir elbet
Sen hastaya bil söyle ki Lokmn gelir elbet
Zühd ile kiŐi sanma ki Hakk bulur ancak
AŐk olmasa yoldaŐ ana hsrn gelir elbet
Nâlân olur aŐık olan ftde bu yolda
Bülbül gl [için] gülşene giryân gelir elbet
Bu ilm-i cedel kibre sebep demiŐ erenler
Müstekbir olan kimseye hizln gelir elbet

Şeyhin izini gözle sakın olma mücâdil
Ki şeyhsiz olan sâlike şeytân gelir elbet
Aşkî edegör başına tâç deme mecâzî
Âşık olanın gönlüne irfân gelir elbet
Her gece temellük edüben yârına yalvar
Nâlân olagör ki sana ihsân gelir elbet
Çok cürm ü günâhım deyü kat' etme ümîdi
Suçunu bilen müznibe gufrân gelir elbet
Kuddûsî-i bî-çâre koma gayrıyı dilde
Şol hâne ki âbâd ana sultân gelir elbet (Kuddûsî,

1323: 13-14)

14. Mes'ûd: Şair hakkında fazla bilgi yoktur. Hafız Ali Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi'nde, 291 numarada kayıtlı yazma bir mecmuada şairin adı Mes'ûdü'l-Mar'aşî olarak verilip üç tane de şiiri alınmıştır. Şairin söz konusu mecmuadaki şiirlerinden birincisi bir münâcâttır. İkinci şiirinde Hz. Muhammed'in şefâatini dilemekte, üçüncüsünde ise Hz. Mevlânâ'ya muhabbetini dile getirmektedir. Bu üç şiirden hareketle şairin sünnî akideye bağlı ve aynı zamanda Mevlevî tarikatına intisaplı olduğunu söylemek mümkündür. Şair şiirlerinde Mes'ûd mahlâsını kullanmaktadır.

Münâcât

I

Yâ İlâhî cümle âlem mâsivâ yâ Hû çeker
Yâ Gafûr ismin okur arz u semâ yâ Hû çeker
Işkın ile cümleten hakkâ tokuz kat âsumân
Devr eder şevk ile yâ Rab dâ'imâ yâ Hû çeker

II

Arşî nüh-eflâkî tâkî Sidreyi Tûbâyı gör
Kevseri Gilmânı Hûrî Cennetü'l- Me'vâyı gör
Cem' olup necm-i Süreyyâ meclis-i kübrâyı gör
Kâbe kavseyni ulâ sümme'dnâ yâ Hû çeker *

III

Beyt-i Ma'mûr ile Kudsi Ka'be-i ulyâ mekân
Ya Medîne şehr-i a'zâm ravza-i bâg-ı cinân
Mescid-i Aksâ Cebel-i Arafâtla ahd emân
Eyleyüp her rûz [u] şeb Merve Safâ yâ Hû çeker

* Mısram vezni bozuk.

IV

Ağla ey dîdem yürü ez-cân u dil feryâd kıl
İnle ey sînem derûnın zikr ile mu'tâd kıl
Işk ile gül-bâng urup Hû ismini evrâd kıl
Âdet oldur cümle uşşâk-ı Hudâ yâ Hû çeker

VI

Her seher âvâz eder Mes'ûd-ı abdin yâ İlah
Cürmümüzle yâ İlâhî etme hâlimiz tebâh
İsm-i zâtın zikr eden bir ben degil ey pâdişâh
Belki âlem cümle eşyâ mâsivâ yâ Hû çeker (Mecmua,

Tarihsiz: 49-50)

15. Nâdirî: Hasan Nâdir Efendi, H.1246/M.1830'da Maraş'ta doğmuştur. Kurrazâde ailesindedir. Fazla tahsili olmamasına rağmen, zekâsıyla emsâllerinden üstün olan Hasan Nâdir Efendi, uzun müddet Maraş Mahkeme-i Şer'iyesi'nde memur olarak çalışmıştır. Maraş ve çevresinde tanınıp sevilen, şiirlerine rağbet edilen bir şair olmasına rağmen, her nedense sonradan kendisini içkiye vererek esrük bir hayat yaşamıştır. Vasiyetini bile mestâne bir edâ ile etmiştir. (İnal, 1988: 1063-065)

Câm-ı mevt ile cüdâ düşdüm ehibbâlardan
Dâimâ işte murâdım budur hem-pâlardan
Cismimi pîr-i mugan bâde ile gasl etsin
Sâkîler mey dökeler sâgar-ı mînâlardan
Sîm-tenler dokusunlar kefenim tâlib-i dîn
Cem edip bâd-ı sabâ zülf-i semen-sâlardan
Ehl-i rindân-ı harâbât namazım kılalar
El-hazer ugramasın semtime mollalardan
Leşimi defnedeler zîr-i huma meygedede
Gûşuma zikr erişe nâle-i sahbâlardan
Nâdirî hâl-i dile bu dürrümü varlık eden
Söylene haşre kadar âşık-ı şeydâlardan (Mecmua,

Tarihsiz: 257-258)

Şiirlerinde Nâdirî mahlâsını kullanan şair, daha ziyâde Nadir Baba namıyla tanınmıştır. Eserleri zamanında toplanmadığından çoğu zayi olmuştur. Eldeki şiirlerinde Bektaşî neşvesi sezilen Nâdir Baba'nın bir de Mevlid'i vardır. (İnal, 1988: 1063-1065; Kılıç vd., 1998:187-209; Atalay, 1973: 147-149) Nâdir Baba H.1306/M.1888'

de koleradan vefat etmiştir. (Atalay, 1973: 147) Bir gazel ve bir müfredi şöyledir:

Şol zaman ki bezm-i vaslında gönül mesrûr idi
Câm-ı vahdet neş'esinden gözlerim mahmûr idi
Olmamışdı "Kâf u Nûn" emri şeref-sâdır henüz
Varlığımçün nagme-i rûz-ı ezel manzûr idi
Olmadan Havvâ vü Âdem dâhil-i Huld-ı berîn
Şöhretim âfâkda âdem deyü meşhûr idi
Etmeden Mûsâya emr-i "Lenterânî"den hitâb
Pertev-i hüsnün tecellîsine gönlüm Tûr idi
Înmeden gökden yere Tevrât u İncîl ü Zebûr
Levh-i dilde "Kulhuvallahu ahad " mestûr idi
Şükr-i vahdâniyetin etmezden evvel ins ü cin
Ni'met-i vaslına bu Nâdir kulun meşkûr idi (İnal,

1988:1064-1065)

Kendi fi'lim zannederdim çekdiğim derd ü gamı
Nâdirî mihnetlere düçâr eden takdîr imiş (Özbaş,

1995: 4)

16. Râif Baba: Hafız Ali Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi'nde, 291 numarada kayıtlı yazma bir mecmuada, şairin adı Yarpuzlu Râif Baba olarak verilmektedir. Yarpuz, Afşin'in halk arasında hâlâ kullanılan eski adıdır. Söz konusu mecmua, şairin bir şiirini de ihtiva etmektedir. Râif mahlâsını kullanan şairin Kadirî tarikatına intisaplı olduğu bu şiirinden anlaşılmaktadır. Son dönem şairlerinden olan Raif Baba'nın hayatı hakkında maalesef daha fazla bilgi yoktur.

Himmet-i ulyâsı bî-pâyân Abdülkâdirin
Âşıkâ dârü'l-emân dâmânı Abdülkâdirin
Sûretâ şeyhü'l-karadır sîretâ şarka(n) ve garb
Cümle âlem bende-i fermânı Abdülkâdirin
Hükmine râm oldu hep kutb-ı cihân şeyhü'z-zamân
Oldular çün hüsnünün hayrânı Abdülkâdirin
Vakt-i hâli hem zamânı hem mekânı tâlibâ
Tâbi' eyler kendiye irfânı Abdülkâdirin
Bâzü'l-eşhebdîr mekânı zâhirâ Bağdad ise
Arşa ferşe ser-te-ser seyrânı Abdülkâdirin
Çün gürûh-ı evliyânın gerdeninde koydu pây
Cümleden âlî anıçün şânı Abdülkâdirin

Cân revâ kılmak ne mümkün münkirân-ı ehl-i ışk
Deprenürse nâgehân peykânı Abdülkâdirin
Feyz alır dergâhına her kim kılsa ser-fürû
Böyledir kânûnı hem erkânı Abdülkâdirin
Bâb-ı himmet feth olunca sâile Râif dahi
Bir gedâdır vâcibü'l-ihsânı Abdülkâdirin (Mecmua,

Tarihsiz: 656- 658)

17. Râşid Efendi: Sünbülzâde Vehbî'nin babasıdır. Şair Seyyid Vehbî'nin Halep kadılığı döneminde maiyetinde bulunmuştur. Aynı zamanda kendisi de şair olan Râşid Efendi hakkında daha fazla bilgi yoktur. (Atalay, 1973:150)

18. Sebkî: Maraş'ta doğan şairin asıl adı Ahmet'tir. Sipahi zümresindedir. Şairin mahlâsı Rıza Tezkiresi'nde Seyfî, Mucîb Tezkiresi'nde ise Se'bî olarak verilmektedir. Şair, asıl mahlâsını şu olaydan sonra değiştirmiştir: Ahmed Bey, vezirlerden biri tarafından cami ve medrese yapımına mutemet olarak tayin edilir. Bu hizmetinden dolayı vezirden umduğu ihsanı elde edemeyen şair, Sebkî mahlâsını alıp sık sık şu beyti okumaya devam etmiştir:

Ser-te-ser virse ziyâ âleme hürşid-i kerem

Yine erbâb-ı dilün zulmeti olmaz zâil

İstanbul'da vefat eden şairin ölüm tarihi, Rıza'da H.1020/M.1611/12; Mucîb'de ise H.1030/M.1621 olarak verilmektedir.(Es-seyyid Rızâ, 1316: 49-50; Mustafa Mucîb, 1997: 36)

19. Şem'î: Mehmed Şem'î Efendi H.1223/M.1808'de Maraş'ta doğmuştur. Hacı Mehmed Memiş adlı bir zatın oğludur. Aslen Maraş'ta medfun sâdât-ı meşâyihden Seyyid Nimetullah-ı Kirmanî ahfadındandır. Meşrebzâde damadı diye maruftur. Gençlik döneminde bir müddet Arapça tahsil ettikten sonra H.1241/M.1825'te İstanbul'a gitmiş, birkaç yıl Mahmud Paşa Mahkemesi'nde kâtiplik yapmıştır. Ardından H.1249/M.1833'te Edirne müderrisliğine getirilmiş daha sonra da Maraş mevleviyetinde bulunmuştur. Şem'î, Anadolu ve Rumeli'nin birçok yerinde kadılık yaptıktan sonra Anadolu ve Rumeli Kazaskerliklerinde de bulunmuştur. H.1299/M.1881-82'de vefat eden Şem'î'nin kabri Üsküdar Atik Vâlîde Camii haziresindedir. Fatin Tezkiresi'nde “şair-i şiir-ârâ” diye medtedilen Şem'î, şiirlerinden ziyade “Esmatü't- Tevârih” adlı Osmanlı padişahlarının kısa tercüme-i hâlleriyle, sadrazamların, şeyhülislâmın ve kaptanların isim, tayin

ve azil tarihlerini ihtiva eden eseriyle tanınmıştır. (Fatin Davud, 1271: 223.; İnal, 1988:1793-1795) İki gazeli şöyledir:

O meh-rûnun gönülde hâl-i anber-fâmı kalmışdır
Derûn-ı sîne içre dâg-ı hicr-i şâmı kalmışdır
Miyân-ı mû-miyânı kıl u kâle oldu çün ba'is
Dehân-ı tenginin bir nokta-i îhâmı kalmışdır
Visâl-i îd için çokdan çeker dil-sûz-ı hicrânı
Kadem-bûs-ı visâle ermege bayramı kalmışdır
Nukûd-ı ömrü Ca'fer eylemiş ihsâna sarf ammâ
Kitâbet zîb-târih olmuş ismi nâmı kalmışdır
Bu bezm-i âlemin câm u ayagı olmuş işkeste
Neşât u neşesi gitmiş mey-i âlâmı kalmışdır
Şarâb-ı câh u ikbâli ile ser-mest ü medhûşun
Humâr-ı câm u gamla bâde-i ser-sâmı kalmışdır
Çerâg-ı Şem'i tâbân oldu bezme lîk pervâne
Fetîl almış yanar ne sabr u ne ârâmı kalmışdır (Fatin

Davud, 1271: 222-223)

Râziyim her ne kılsa bana serv-i semenim
Dest-i cevri ile sâd-pâre kılsa bedenim
Bana kasdetmeye âr eylemiş ol sîm-tenim
Varayım yalvarayım boynuma takıp kefenim
Hulle-i Cennet olursa çekeyim çâk edeyim
Dahi vuslatda bana hâil ola pîrehenim
As beni zülf-i dil-âvîzine berdâr olayım
Çekeyim pâdişehim kendi elimle resenim
Şem'iyim gûşe-i mey-hâneyi vermem felege
Gülşen-i bâg-ı İremden bana yegdir vatanım

(Özbaş, 1994: 24)

20. Şeref: Hayâtîzâde Halil Şeref Efendi Maraş'ın Elbistan kazasında H.1211/M.1796 tarihinde doğmuştur. İlk tahsilini babası şair Hayatî'den almıştır. Daha sonra babasıyla birlikte İstanbul'a giden Halil Şeref Efendi, İstanbul'da beş yıl ilim tahsil etmiş ve tekrar memleketine dönmüştür. H.1266/M.1849/50 tarihinde Bağdat mevleviyetinde bulunan şair, H.1267/M.1850/51'de vefat etmiştir.

Halil Şeref Efendi, "Esrârü'l-Melekût" adlı bir eseri "Efkârü'l-Ceberût" adıyla Türkçeye çevirmiş ve ayrıca Sünbülzâde Vehbî'nin

“Nuhbe” adlı eserini de şerhetmiştir. Birçok Arapça, Türkçe şiir ve risaleleri vardır. Bir gazeli şöyledir:

Cemâli bâğı ne hoş gülsitân-ı hikmetdir
Gönüller anda gezer bülbülân-ı hikmetdir
Aman o gamzeler âfet girişmeler hikmet
Şaşırdım anı görünce çemân-ı hikmetdir
Çü cüz’ü lâ-yetecezzâ ü nokta-i mevhum
Bilinmedi kim umûr-ı dehân-ı hikmetdir
Güneş yüzünde görünce hilâl-i ebrûyu
Demişdir ehl-i felek bu kırân-ı hikmetdir
Bakılsa kudret-i Bârî müşâhede olunur
Sahîfe-i ruhî âyînedân-ı hikmetdir
Bu kaşların ki çekilmiş yarag-ı kudretle
Berât-ı hüsnüne ey şeh nişân-ı hikmetdir
Rızâ-yı bûs-ı leb ol hikmeti Şeref sorma
Hülâsa âb-ı hayât tâze cân-ı hikmetdir (Fatin

Davud, 1271: 212-213)

21. Şevket: Asıl adı Mehmet’tir. H.1219/M.1804 tarihinde Maraş’ta doğmuştur. İlk tahsilini tamamladıktan sonra İstanbul’a gitmiş, Ahmed Fevzi Paşa ve Tophane Müşiri Ahmed Fethi Paşanın kâtipliğini yapmıştır. Bir müddet ordu muhasebeciliği de yapan şair, sonradan hâcegân sınıfına dahil olmak suretiyle rahata kavuşmuştur. Mevlevî tarikatına intisaplı olan şairin Eser-i Şevket adlı bir eseri vardır. (İpekten vd., 1988: 480.; Fatin Davud, 1271: 226.; Atalay, 1973: 104-107,149) Maraş’ta Büyük Şevket Efendi diye meşhur olan şairin şiirleri aynı zamanda Maraş ağzının özelliklerini de taşımaktadır. (Atalay, 1973: 104-107) Ölüm tarihi tam olarak tespit edilemeyen şairin bir gazeli şöyledir:

Olurken hançer-i ebrûları hep kasd-ı cân üzre
Ne hâcetdir kılıç asmış o sîmîn-ten miyân üzre
Ruh-ı zîbâsını taklîd eder bedr-i felek-pîrâ
Meh-i nev meşk eder ebrûsu resmin âsmân üzre

Görünce âteşîn-rûy-ı arak-nâki nezâketle
Ne hikmetdür dedim olmuş anâsır iktirân üzre
Turur tâbûr-ı müjgânı cünûd-ı akli yagmaya
O bir tîr-i sitemdir Şevketâ hâzır kemân üzre

Celâleddîn Efendim kamer-i tâç-ı velâyetdir
Müreccahdur yanımda hâk-i dergâhı cinân üzre

(Fatin Davud, 1271: 226)

22. Vehbî: Asıl adı Mehmet olan Sünbülzâde Vehbî, H.1131/M.1718 yılında Maraş'ta doğmuştur. Babası Maraşlı Râşid Efendi de âlim ve şair bir zattır. Çocukluk ve gençlik yıllarını Maraş'ta geçiren Vehbî, daha da yükselmek gayesiyle İstanbul'a gider. İstanbul'da devlet erkânına sunduğu kaside ve düştüğü tarihlerle adını kısa zamanda duyuran Vehbî, uzun müddet kadılık ve hâcegânlık yaptıktan sonra H.1189/M.1775'te İran'a elçi olarak gönderilmiş, İran elçiliği sırasında Ömer Paşanın şikâyeti üzerine idama mahkûm edilen şair, padişaha sunduğu "Tannâne" kasidesinden sonra affedilmiştir. Bir müddet boşa kaldıktan sonra şaire tekrar kadılık görevi verilir. Yurdun birçok yerinde kadılık yapan şair, İstanbul'da H.1223/M.1808' tarihinde vefat eder.

Sünbülzâde Vehbî, şair padişah III. Selim'in iltifatlarına mazhar olmuş, zamanında reisü'ş-şairânlık yapmış, XVIII. asrın önde gelen mesnevi şairlerinden birisidir. Divan, Lûtfiyye, Tuhfe-i Vehbî, Nuhbe-i Vehbî, Şevk-engîz ve Münşeât adlı değerli eserler bırakmıştır. (Beyzâdeoğlu, 1996: 11-22) Şairin İran intibalarını yansıtan güzel bir gazeli şöyledir:

Bahş eyledüm Îrânı ben hâl-i ruh-ı cânâneye
Şirâz u Keşmîr ü Hoten olsun fedâ bir dâneye
Tasvîr-i hûbân-ı Acem revnakda dârü's-sanem
Şâyeste teşbîh eylesem her şehri bir büt-hâneye
Bâzîgerân-ı Kâbili câdüveşân-ı Bâbili
Bî-hûş ider cân u dili efsûn okur peymâneye
Her çifte perçemli püser bir şâl-i sürh etmiş be-ser
Sevdâsı etmez mi eser seyr eyleyen dîvâneye
Gerçi Irâk u Isfahân olmuş makâm-ı âşıkân
Hûbân-ı Âzerbâyecân pek âşinâ bigâneye
Seyr etdüm Isfahânını çok sürmeli hûbânını
Sad âfet-i Kâşânını celb eyledüm kâşâneye
Devr eylemekde câm-ı Cem bu keyfle gamdan ne gam
Raks-ı civânân-ı Acem cünbiş verür mestâneye
Gîsûları sünbül gibi ruhları açılmış gül gibi
Âşıkları bülbül gibi âteş bıraksun lâneye

Ey şâh-ı iklîm-i cemâl ilçiyeye yok durur zevâl
Vehbî ider fikr-i visâl emrûn ne o ferzâneye (İz, 1995:
428-429)

Kahraman Maraş, şair ve yazarlar açısından zengin bir şehirdir. Necip Fazıl Kısakürek, Cahit Zarifoğlu, Nuri Pakdil, Bahaettin Karakoç, Abdurrahim Karakoç, Rasim Özdenören, Erdem Bayezit, Tahsin Yücel, Şevket Yücel yeni edebiyatın önde gelen simalarındandır.

İlim âleminde Sünbülzâde Vehbî dışındaki Kahraman Maraşlı divan şairleri ihmal edilmiş; maalesef haklarında herhangi bir ilmî araştırma yapılmamıştır. Zikredilen bu şairler hakkında yapılacak daha geniş ilmî çalışmalar tespit edemediğimiz başka şairlere de ulaşmamızı sağlayabileceği gibi şehrin tarihine ait birçok bilgi ve kültür unsurlarını da günümüze taşıyacaktır. Yapılacak bu araştırmalar hiç şüphesiz başta Kahraman Maraş olmak üzere Türk kültür ve medeniyetine büyük katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Ahdî, **Gülşen-i Şu'arâ**, İÜ Ktb., TY. No.: 9598.
Atalay, Besim (1973), **Maraş Tarihi ve Coğrafyası**, (hzl. Mehmet Yusuf Özbaş), Dizerkonca Matbaası, İstanbul.
Beyzâdeoğlu, Süreyya Ali (1996), **Sünbülzâde Vehbî Lûtfiyye**, Cihan Ofset, İstanbul.
Es-Seyyid Rızâ, (1316), **Tezkire-i Rızâ**, İkdâm Matbaası, İstanbul.
Fatin Davud, (1271), **Hâtimetü'l-Eş'âr**, İstikam Alayları Litografya Destgâhı, İstanbul.
Hâfız, **Dîvân**, İÜ. Ktb., Ty., Nu.: 2947.
İmlâ Klavuzu, (2000), TDK Yay., Ankara.
İnal, İbnülemin Mahmud Kemal (1988), **Son Asır Türk Şairleri**, C. 2, Dergâh Yay., İstanbul.
İpekten, Halûk vd., (1988), **Tezkirelere Göre Dîvân Edebiyatı İsimler Sözlüğü**, KTB Yay., Ankara.
İz, Fahir (1995), **Eski Türk Edebiyatında Nazım**, Akçağ Yay., C. 1 Ankara.

Kesenceli, Resul (1996), **231 Numaralı Maraş Şer'iyeye Sicili**, (KSÜ. Fen-Edb. Fak., Sosyal. Bil. Ens., Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi) Kahraman Maraş.

Kılıç, İmran vd., (1998), **Maraşlı Şairlerde Peygamber (SAV) Sevgisi**, TDV Yay., Ankara.

Kuddûsî, (1323), **Dîvân**, Mahmud Bey Matbaası, İstanbul.

Kuyumcu, Fehmi (1982), **Kuddûsî Dîvânı**, Gaye Matbaacılık, Ankara.

Mecmua, (Tarihsiz), Hafız Ali Efendi İlmî Eserler Kütüphanesi, Nu.: 291, Kahraman Maraş.

Mustafa Mucîb, (1997), **Tezkire-i Mucîb**, AKM Yay., (hızl. Kudret Altun) Ankara.

Özbaş, Mehmet Yusuf (1995), "Müseddes-i Tercî'-i Bend-i Fevzî", **Dava**, Yıl: 4, S. 4, s. 4, 36, Kahraman Maraş.

Özbaş, Mehmet Yusuf (1994). "Gazel-i Şem'î". **Dava**, Yıl: 3, S. 3, s. 24, Kahraman Maraş.

Pakalın, Mehmed Zeki (1993) **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, C. I-II, MEB Yay., İstanbul.

Tarlan, Ali Nihad (1948), **Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri Rahmî ve Fevrî**, İÜ Yay., İstanbul.

Yılmaz, Kâşif (2001), **Güftî ve Teşrifâtü'ş-Şu'arâsı**, AKM Yay., Ankara.